

کشورهای جغرافیایی

بقلم آقای محمد حسن گنجی
مدرس جغرافی در دانشگاه تهران

خاور نزدیک کیجاست؟

۴-

نورمان وایت هاریس Norman Dwight Harris مورخ معروف امریکایی در کتاب معتبر خود بنام اروپا و خاور که در سالهای بعد از جنگ اول جهانی منتشر شده مسائل کتاب خود را به قسمت درباره خاور نزدیک و میانه و دور تقسیم کرده است. این نویسنده کلیه بقایای امپراطوری عثمانی را از بغازداردانیل در مغرب تا منتهی الیه جنوب شرقی عربستان در مشرق جزء خاور نزدیک میدانند و همین که بخاور میانه میرسد این منطقه را با قلب آسیا از نظر جغرافیایی منطبق و شامل ترکستان روس و ایران و افغانستان و پامیر و تبت و هندوستان و از طرف دیگر گرجستان و ارمنستان میدانند. در قسمتی از کتاب که بخاور دور اختصاص داده شده نویسنده مسائلی مربوط به هندوچین و سیام و چین و ژاپون و کره و مغولستان و منچوری و جزایر مجاور آسیا را مورد بحث قرار میدهد و بدین ترتیب مشاهده میشود که خاور مطلق در نظر امریکایی ها مفهومی ندارد.

اختلاف نظر درباره تفسیر خاور میانه و خاور نزدیک دره و طرف اقیانوس اطلس ظاهر است در امریکاهم کاملاً مورد توجه قرار گرفته، بطوریکه امیل لینگیل Emil Lengyel استاد آموزش و پرورش دانشگاه نیویورک در مقاله ای که در شماره مارس ۱۹۴۲ دنیای ملل متفق منتشر ساخته چنین مینویسد:

«یکی از این روزها یک سازمان بین انمللی باید بجنگ سردی که بین امریکا و انگلیس از لحاظ استعمال زبان انگلیسی وجود دارد خاتمه دهد. مثلاً یکی از اختلاف نظرهای مهم بین دو قوم انگلیسی زبان تفسیر اصطلاحاتی از قبیل خاور میانه و خاور نزدیک است. در نظر انگلیس خاور نزدیک شامل بالکان میشود، در صورتیکه خاور میانه بر منطقه ای که از استانبول تا چین ادامه دارد اطلاق میشود. در زبان امریکایی که مورد استفاده وزارت خارجه امریکا است خاور نزدیک از استانبول شروع شده و به رز غربی ایران منتهی میشود. ولی مصر جزء هر دو قسمت محسوب میگردد. در زبان رسمی امریکایی خاور میانه ای ابداً وجود ندارد و امور کشورهایی مانند هندوستان و پاکستان در وزارت خارجه بقسمت آسیای جنوبی محول میگردد.»

از مطالعه نظر فوق چنین استنباط میشود که درباره ای محافل امریکایی حدود این تعاریف مبهم تر از آنست که ما تصور میکنیم و این ابهام بعدی است که حتی استادان دانشگاه را در بکار بردن اصطلاحات دچار تردید نموده است.

در اطلس نفیسی که اخیراً بوسیله ح... و هازارد (H. W. Hazarad) بنام اطلس تاریخ اسلامی Atlas of Islamic History در مطبعه دانشگاه پرینستون بطبع رسیده حدود خاور نزدیک و میانه و دور بزعم محققین امریکایی بخوبی معین شده است.

در نقشه شماره ۳۵ تحت عنوان خاور نزدیک منطقه بین نصف النهار ۲۵ درجه و ۶۰ درجه طول شرقی گرینویچ و در نقشه شماره ۴۱ تحت عنوان خاورمیانه منطقه بین دو نصف النهار ۶۰ درجه و ۹۵ درجه طول شرقی و در نقشه شماره ۴۲ تحت عنوان خاور دور منطقه بین دو نصف النهار ۹۵ درجه و ۱۲۵ درجه طول شرقی نشان داده شده است، ولی در هیچ مورد حدود نقشه ها از مدار ۴۵ درجه عرض شمالی تجاوز نکرده و این اطلس دو امر را بخوبی می‌رساند، یکی اینکه استعمال خاور مطلق در امریکا متداول نیست. دیگر اینکه این اصطلاحات مطلقاً بر نیمه جنوبی آسیا اطلاق می‌شود.

در سالهای اخیر اذهان مغرب زمینها اعم از اروپایی ها و امریکایی ها بمللی که بیان آنها از بحث فعلی ما خارج است متوجه خاور میانه شد و انجمن های متعددی با مقاصد خاصی درباره خاور نزدیک و میانه بوجود آمده و مجلات و نشریات منظمی بوسیله این انجمن ها منتشر می‌شود از جمله این مجلات میتوان بریتانی کبیر و خاور نزدیک (Great Britain and the Near East) را در انگلستان و مجله مطالعات خاور نزدیک (Journal of Sare studies) و مجله خاور میانه (Middle East journal) را در امریکا و خاور نزدیک ماهیانه «Proche Orient» چاپ قاهره را نام برد، (مجله اخیر که اکنون در سال دوازدهم انتشار است از مجلات معتبر سیاسی عالم عرب محسوب می‌شود و با اینکه اسم مجله خاور نزدیک است مطالب آن معمولاً از مراکش تا عراق و از سوریه تا سودان را می‌پوشاند و در سالهای اخیر این مجله از طرفداران جدی فکر الحاق سودان بمصر بوده و کمک موثری بتحول وضع سیاسی فعلی در آن منطقه نموده است.)

ظاهراً در دنباله بیانیه مورخ ۶ اردیبهشت ۱۳۳۱ انجمن ملی جغرافیایی که در شماره قبل بدان اشاره رفت و خود مبنای این مختصر بوده در امریکا و انگلیس سرو صدای فراوانی درباره اختلاف نظر در مورد تفسیر عناوین خاور میانه و نزدیک و دور بلند شده، زیرا همین انجمن مجدداً اعلامیه دیگری در این باره صادر کرده که ترجمه آن بنقل از گزارش اخبار سفارت امریکا (تهران) مورخ ۲۶ اردیبهشت ۳۱ دیلا درج می‌شود:

«برای رفع هر گونه ابهام در اختلاف نظری که مدتهاست در تفسیر عناوین مبهم خاور نزدیک و میانه و دور وجود دارد انجمن ملی جغرافیایی آمریکا اظهار میدارد که تا آنجا که انجمن در موضوع تفسیر این عناوین ذینفع است خاور نزدیک شامل مصر باضافه آن قسمتی از آسیا که در جنوب روسیه شوروی تا ایران قرار دارد و خاور میانه شامل هندوستان و پاکستان و افغانستان و نپال و سیکیم و بوتان و سیلان و خاور دور شامل بقیه قاره آسیا که در جنوب روسیه شوروی قرار دارد از جمله اندونزی محسوب خواهد شد.»

انجمن ملی جغرافیایی آمریکا که مجله معروف و زیبای جغرافیایی ملی از انتشارات آنست با اینکه دارای چندین میلیون مشترک دائمی است بعلمت داشتن سرمایه زیاد خدمت بزرگی با کشفیات جغرافیایی انجام میدهد اما از نظر علمی بیای بسیاری انجمن های فقیر تر نمیرسد و باین جهت رأی آن درباره تفسیر و تعبیر این عناوین قطعیت ندارد، معیناً اثر عمیقی در روشن ساختن مطلب لا اقل در میان امریکاییان خواهد داشت و شاید بتواند در آتیه کمک موثری در این قسمت بنماید، زیرا در حال حاضر این حدود و تعاریف جغرافیایی در مورد خاور میانه و

نزدیک نه فقط مورد قبول مقامات دولتی امریکایی نیست بلکه در سازمان های نیمه رسمی مانند جمعیت امریکایی طرفداران خاورمیانه (رئیس و بانس آن بانود درتی تامسن Dorothy Thomson است که چند هفته قبل سفری بایران کرد) نیز مفهومی ندارد. زیرا این جمعیت با اینکه بنام خاورمیانه معروف است عملیات آن محدود بمنطقه واقع بین سواحل شرقی مدیترانه و مرزهای شرقی ایران یعنی درست همان منطقه است که بنا بر عقیده اغلب امریکاییها باید خاور نزدیک نامیده شود.

بقرار معلوم در کنگره بین المللی جغرافیایی که قرار است در شهر یورآینده در واشنگتن تشکیل شود موضوع تفسیر این عنوان مورد بحث واقع خواهد شد و امید است که اتفاق آرائی بین نمایندگان ملل مختلف در این باره حاصل میشود و سوء تفاهم و ابهام فعلی را بکلی از میان بردارد و حدود جغرافیایی هر یک از عناوین خاور نزدیک و میانه و دور را بطور قطع مشخص سازد.

فهرست ماخذ

The Economic Development of the Middle East, An Outline of Planned Reconstruction After the War; Alfred Bonne, Oxford.

The Middle East, a Physical, Social and Regional Geography, by W. B. Fisher, Dutton, New York, 1950.

A Short History of the Middle East, by George E. Kirk, Washington, 1949.

Nationalism and Imperialism in Hither East, by Hans Kohn, Routledge, London, 1932.

The Middle East, by Emil Lengyel, Oxford Book Co.

Education in Arab Countries of the Near East; by R. D. Matthews and M. Akrani, Washington, 1949.

The Middle East, a Political and Economic Survey, Royal Insittuite of International Affairs, 1950.

The United States and the Near East, by E. A. Speiser,

The Middle East Science; Edited by E. B. Worthington in 4 Vols. H. M. S. O. London, 1946

Europe and the East; N. D. Harris, London.

Middle East, H. V. Morton Methuen and Co. Ltd., London

The Middle East, Crossroad of History; Ben Horien, W. W. Norton and Co., N. Y. 1943.

The Arab Heritage; Edited by Nahib Amin Faris, Princeton.